

BUDA-PESTA

12 Septemvre st. v.
24 Septemvre st. n.

Va eși duminică'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 37.

ANULU XII.
1876.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl. ; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni.

Romanulu in poesí'a sa poporala.

(Studiu a supra tuturoru ramiloru poesiei poporale romane.)

(Fine.)

VIII. Frugalitatea, laboriositatea lui si contrariile; cantulu si saltulu.

De frugalitatea Romanului nimene, credem, nu se indoiesce. Trebuintiele lui sunt pucine, recerintiele-i pré modeste; pentru acela el le satisface fara multa nevoia. Nu este inse acésta virtute patriarcala a lui in timpurile mai dincóce fara esceptiuni, ci ea e in dílele nóstre destulu de seriosu amenitiata cu periclitare, mai vêtosu din partea a dóue rele. Un'a e necumpetat'a beutura, care — déca cuventulu „beatu“ e cumva de la latinesculu „beatus“, asiá câtu dara Romanulu ar fi bendu fara cumpetu spre a-si mai uitá din necasuri si a gustá baremi atunce ceva fericire — se aréta estmodu a se trage din apesàrile cumplite din trecutu si din sarcinele mai cà nesuportabile din presinte. Alt'a e lucsul, care Hydra periculósa capetele sale cele multe si fara satiu si-le vèri ici cóle si in cascior'a romana, inghitindu mai cu séma prin femeile rom., — cu alu caroru nenegabilu gustu esteticu, placere pentru frumosu si elegantu, este firesce si psicologicu impreunata óre-care aplecare spre luesu, — inghitindu printr'inse tóte fruptele cruntei sudori a Romanului si aducundu-lu adese in pucinu timpu la sapa de lemn.

Dara cum stà lucrulu cu laboriositatea Romanului? Candu pronunçiamu acestu cuventu, pare cà vedemu cum tresare in mintea si anim'a lectoriului, dóra si preste voi'a sa, p'ací proverbial'a „lene romanésca“, asemenata de multi cu „dolce far niente“ alu lazaroniloru italiani. ¹⁾ Si cu tóte dóra prin nimica alta nu i-se face mai mare nedereptate Romanului, decátu prin acésta judecata. De unde provine ea, judecat'a acésta? Noi aflámu, cà la dóue clase de ómeni estu-modu judecatori acea judecata sinistra provine din dóue cause cu totulu diferite. Cei ce din Romani (càci si dintre ei se pripescu unii cu una atare sentintia) tienu pe conatiunaliu loru leniosi si nelaboriosi, in zelulu loru altcumu pré laudabilu, de a vedé natiunea rom. pe tóte terimurile spiretuale cá si materiale inaintata si in floritória, uita cà la progresu cá la ori-ce in natura se poftesce timpu („saltus in natura non datur“), si cà poporulu rom., pana mai eri alalta eri gemendu sub jugulu unei selavie fioróse si a ignorantiei si mai fioróse, intr'unu scurtu

¹⁾ A. de Gerando o. c., pg. 323, si altii.

patrariu de seclu, ce in viéti'a gintiloru numera câtu unu patrariu de anu in viéti'a unui omu. e preste potintia sè fia propasitu pana la acelu gradu alu culturai si bunastării spiretuale si materiale, la care se urcara si aventara cele mai civilisate natiuni ale Europei occidentale prin incordări de numerose secle. Ei uita si acea, cà sclavulu eliberandu-se, iusioru trece la celu-alaltu estremu alu sierbitutii, la desfrênulu licentiei. Uita, cà încâtu poporulu rom. dupa sfermarea catusieloru iobagiei ar fi ici côle aieve pe calea de a deveni sclavulu lenei, in ast'a se manifesta acea-si lege a estremeloru; se manifesta — inca pana la unu timpu. pana la deplin'a lui luminaire prin scóla si biserica — consecentiele funestei ignorantie seculare, cari sunt nepriceperea si deci calcarea in pecióre a chiaru intereseloru sale proprie, cosecintie in conditiuni analóge mai totu acele-si la orisi-care poporu; cà-di la Germanii adi intru atât'a laudati de laboriosi inca se fecese mai inainte in proverbiu „der Bauer rührt den Fuss, nur wenn er muss.“ Sentintí'a judecatoriloru din clas'a a dóu'a au procede din nesciintí'a si neapretierea cuvenientiósá a giurstárilor, intre cari s'a aflatu Romanulu, au deadereptulu din dusimanía si rea-vointia.

In adeveru astragundu de la pré firesculu lucru adeveritu prin esperientia, cà nimene in sierbitute fiendu nu-si exercita pré multu activitatea si nu-si încórda puterile, pentru cá altulu sè-i traga fruptele osteneleloru; astragundu de la faptulu, cà fertilitatea mai mare o mai mica a pamentului locuitu de cutare poporu stá de comune in proportiune derépta cu laboriositatea lui mai mica o mai mare; astragundu de la aceste, rugàmú pre veri-care nepreocupatu, sè ne spuna: déca cine-va lucra preste anu 120 si mai bine de díle in brésd'a boerósca séu domnésca; prelanga acea mai sustiene o familia de regula, cá la Romanii nostri, numerósá; pe langa acea mai tiene si pre preotulu si cantoriulu séu dascalulu propriu rom.; prelanga acea mai contribue cu decimele si la sustinerea preotului ev. reformatu au luteranu; prelanga acea mai supórta totu elu si éra elu si singuru numai elu cu sangele, cu contributiunea, — cu braciele si cu vitele sale inca si tóte sarcinele publice ale tiei; intrebàmú óre unui cá acel'a nu-i facemu nedreptatea cea mai strigatória la ceriu, batjocurindu-lu pe de a supra inca si leniosu?! Amutiti dara, amutiti odata, limbe inreutatíte, si recunosceti, cà Romanulu e celu pucinu asiá de laboriosu, cá ori-care natiune

colocuitória din patria; recunosceti, cà încâtu laboriositatea lui vi-se pare mai mica, ast'a e de a se scrie pe computulu eschiderei lui in trecutu de la scóle, industria, meserie scl., cari in fine deschidendu-i-se si lui, fara sfiéla si temere pasiesce dinsulu si va pasi pe aren'a emulatiunii cu ori-care poporu colocuitoriu!

Dá, Romanulu intru atâtu e de laboriosu, câtu si in sa-si labórea nu o numesce altcumu, decâtu „lucru“ latinesce „lucrum“ câstigu, cá si candu ar vré sè dica, precum cà a lucrá e câstigu, si cà numai câstigulu facutu prin labóre, truda si ostenála e avere drépta si priinciósá. De aceea elu adóra precum natur'a in frumusetiele ei asiá si lucrulu in natura, lucrulu campului in varii lui rami, augurandu-i sucesu ferice in colind'a anuala „Plugusiorulu“ ¹⁾ si in serbatorile idilece, bunaóra in „Opaitie,“ adeca Paliliele Romaniloru vechi, si in altele ²⁾. Pamentulu i-este „santu“ cási anticiloru Romani „Sancta Mater Terra“ séu „Gea“ séu „Ops,“ „câci pamentulu e bunu, dice Romanulu, „elu te nutresce, elu te pórtá, elu te invelesce.“ Placerea lui suprema e, candu „aratrulu in campu sufla cá si unu ventu, si brésd'a o întórce, gráulu de mi-lu cóce.“ ³⁾ Elu sosesc de la fapte de bravura, cá Gruí'a lui Noacu, „si-si dá calulu pe doi boi, armele pe altii doi, cà a casa mai sunt doi, si ese la campu cu siese boi.“ ⁴⁾ Gruí'a eroulu si-vinde armele pe boi si plugu — pe cine, rogu-ve sè nu-lu suprinda la audiulu ataroru asemenarea vietii romane cu viéti'a idilico-eroica a vechiloru Romani ai republicei, la cari beliducii, buna óra Cincinatu, viniá de la córnelu aratrului de apucá sabi'a intru aperearea patriei, éra dupa mantuirea ei se intorná de nou la aratru?! Cu adeveratu déca legatiunea din trecutu inimica Romanului nici nu l'ar fi constrinsu si condamnatu in modu draconicu la singure ocupatiunile agreste, la agricultura, cultur'a viteloru si pecuraritu: chiar si in acelu casu, spre a se intári Romanulu din ce in ce mai multu intru antipatiele sale contra a ori-ce meseria si intreprindere industrialá ar fi fostu mai cà de ajunsu singura creditatea aplecáriloru respective parintesci, strabunesci; de óra-ce strabunii nostri Romanii antichi, cum

¹⁾ *Alesandri*: Poes. pop. a Rom., pg. 387.

²⁾ A se vedé manuscriptulu nostru „Mitologi'a daco-romana“; *G. D. Teodorescu* Credintiele, datinele si usantiele Romaniloru, Bucur. 1874; *Mariencescu* in mai multe tractate relative publicate in „Familia“, „Albin'a“ s. a.

³⁻⁴⁾ *Mariencescu*: Colinde, pg. 149. Balade, pg. 69.

se scie, asidere numai doue ocupatiuni tienea demne de omeni liberi : belulu si agricultur'a, celelalte despretiundu-le, adese-ori in asiá mesura, câtu, precum ingeniosu oserba unu scrietoriu romanu, Mercuriu era la ei in aceea-si persóna dieulu comerciantiloru si alu talhari-loru. ¹⁾

Nici nu mai lungimu si latimu vorba de pecuraritu séu ciobanitu. Cà-di au nu si numele, ce ni-lu dau strainii, fu dedusu de la acésta ocupatiune prédilecta a Romanului? ²⁾ Dá, Romanulu asiá de incantatu e de acésta ocupatiune a vietii indicata prin insa-si firea si clim'a patriei sale, incátu ciobanulu din balada inca si la mórte-si doresce a fi ingropatu in strung'a de oi si la capu a i-se pune fluera-siulu de fagu, ce dice doiosu, cu focu si cu dragu, pentru cà „ventulu candu va bate, prin elu va resbate, si oile se voru stringe, si pe elu lu-voru plange cu lacrimi de sange.“ ³⁾ Asiá fluerulu, adeca cantulu si cu elu impreuna saltulu sunt cele doue petreceri de predictiune ale Romanului, sunt aromele, cu cari elu si-mai indulcesce amaritiunile vietii : cantulu, carele intru atât'a i-e sociu nedespartitu la ori ce lucru cá si la repausu, in bucuria cá si in intristare, câtu poporulu rom. un'a cu frate-so italianu s'ar puté nu fara cuventu numi poporulu cantaretiu ; câtu in poesía nóstra poporala amoresii pe intrecute se provóca unulu pe altulu, „sè-si cante fia-care canteculu, càci li e dragu cá sufletulu“ ; ⁴⁾ câtu unu Gruia chiar si candu dusmanii i prepará tiepele, „cantá in nepasare, par' cà ar fi la mésa mare“ ; ⁵⁾ éra saltulu, in generalu atleticu saritoriu cá alu Romaniloru antici („tripudiando“ ⁶⁾), fara carele dupa imaginatiunea Romanului nici chiar santii din ceriu nu potu esiste („jóca

S. Petru pe unu plaiu chiar in usi'a cea de raiu“ ; ¹⁾ in carele emulédia Moldovanulu, Ardelénulu si Tieranulu, „facundu trei jocuri in trei locuri, cá si par'a cea de focuri“ si laudandu-si fia-care precelentiele provinciei sale respective, ²⁾ si de carele atâte soiuri (calusiarinulu, Romanulu, batut'a, lugosian'a, hatiegari'a, ardelén'a, delungat'a, brâulu, arcanulu scl.) abia de mai posiede vre-unu altu poporu, câte tóte chiar si dupa marturirea strainiloru care de care mai frumosu si mai cu gustu esteticu.

Apoi déca barbatulu rom. sustine in respectulu laboriositáti comparatiunea cu vericare altu conlocitoriu neromanu, care muiere de alta limba va puté sustiné asemenarea si macaru pe departe cu laboriositatea Romanei! ? Cu femeile rom., despre cari unu caletoriu strainu marturesce, cà nu cunósce mai laboriose si mai harnice muieri pe lume?! Cu nevést'a rom., care tiene cas'a, cresce copiii, face de mancare barbatului si o duce la campu departe, grigesce de gradina, vite, galitie, mulge vacete ; stringe canep'a, o topesce, melitia, tórce, inca si mergundu la campu cu furc'a de brâu, si tiese din ea pandia, ce o albesce, cum si panur'a trebuinciósá pentru imbracamintele familiei intregi, cósé pe firu elegantele camesie ale sale si ale barbatului si prelanga tóte aceste ambla la sapa, la secere, la adunatulu fênului, scurtu (dóra afara de cósá) la tóte lucrurile campului, cari lucruri grele si acumulate in regula i si vescediescu de timpuriu gratiele soiului frumosu, din care se trage si de care e soiulu Romanelor?! ³⁾ Care neromana de sub sóre, repetimu, póte emulá cu acésta laboriositate a Romanei?! Respunda-ne adversarii, de potu! Respunda-ne, in care lume si tíera se

¹⁻²⁾ *At. M. Marienescu* : Colinde, pg. 74, 116.

³⁾ *Fényes E. si Kóváry L.* oo. cc. „Neue illustr. Zeitung“ din Viena, 1876 nr. 23, vorbindu de Romani dice, cà ei au pastratu cu fidelitate tipulu strabuniloru ; cà sunt de statura marétia, robusti, frumosi la facia, cu peru intunecatu si ochi negri, si cu nasuri de forma romana antica ; cà fisionomie de o frumusetia clasica se afla la Romani mai desu decâtu la ori-care altu poporu ; apoi descriendu specialminte frumuseti'a femeiloru romane, inchiaia : „Bei solch einem Anblicke fühlt man sich unwillkührlich wie vom Geiste des classischen Alterthums umweht. Über die regelmässig schönen Züge dieser Menschen ist aber ein Ausdruck von weicher Melancholie gegossen, der sie noch um vieles simpathischer macht, und der ganzen Erscheinung des Rumänen eine gewisse Würde und einen überaus edlen Ausdruck gibt. Das Auge trennt sich nur schwer von diesen, an eine längst entschwundene poetische Heldenzeit mahrenden Gestalten“ : (dupa „Albina“ 1876 nr. 71—72.)

¹⁾ *Georgiu Bariliu* in „Gaz. Transilv.“ 1876. art. „Politic'a cea mai buna.“

²⁾ Dupa una oserbatiune a Anei Comnene despre Romani (*βλαχοί*) se pretendeá, cum se scie, de mai multi istorici din seclulu trecut si curente, cà „blachu“ slavonesce ar fi insemnandu pastoriu de vite, alesu de oi. Dara insu-si slavistulu Miklosich restorná acésta parere.

³⁻⁵⁾ *Alesandri* o. c., pg. 2, 98. (cfr.) *Marienescu* : Balade, pg. 12 s. a.) 77.

⁶⁾ *Kóváry L.* Erdélyorsz. statistik., pg. 190. *Mart. Opitz* in „Zlatn'a“ sa dice :

„Wie dann ihr (der Walachen) Tanz bezeigt,
In dem so wunderbar gebückt wird und geneigt,
Gesprungen in die Höh auf Art der Capreolen...
Bald wird ein Kreis gemacht, bald wiederum zertrannt,
Bald gehn die Menschen recht, bald auf der linken Hand.“

uita barbatii, cá barbatii rom., chiar si cu oca-
siunea pettitului in prim'a linea la acea, óre pe-
tit'a „de lucratu si scire-ar lucrá?“¹⁾ In care
lume si tíera barbatii intru apretiuirea labórei
tíenu atâta la lucrulu, si inca la lucrulu ele-
gantú si pomposu alu femeiloru, cá Romanii,
de pe acele si caletorindu in carutia le vedu,
cá in colind'a „Cantulu dorului“,²⁾ mereu
„cantandu doiosu, si lucrandu pré frumosu,
cosendu si firuindu, la prapori imperatesci si
vestmente barbatesci?“³⁾ In care lume si tíera
poporulu nu-si póte intipuí nici chiar pe fi-
cele de imperatu, buna-mite cá pe Ilouca, de-
cátu ducundu-se cu olceorulu dupa apa si ocu-
pate cu alte lucruri, traindu estu modu popo-
rulu respectivu cu imaginatiunea sa in acea
etate de auru a omenimei, in care diversele
ranguri nu se pusese inca in pusetura neamica
unulu facia de celalaltu?⁴⁾

Amutiésca dara, pretindemu sè amutiésca
limbele viperine ale calumniéi si minciunei
dinaintea adevérului invederatu cá lumin'a só-
relui !

XI. Virtutea Romanului belica.

Aice, in conesiune cu vícti'a idilico-pas-
torala si agricultoria a Romaniloru, preste
voia ne vine in minte eschiamatiunea poe-
tului :

Ah ce timpu atunci erá,
Candu Romanii cá pastori
Tíer'a loru o apará
Cá si bravii luptatori!⁵⁾ — si :
„Unde este timpulu celu de barbatia,
Candu muriá Romanulu pentru datoría?“⁶⁾

Dá, unde-su acele timpuri ale eroismului,
maririi si gloriei nóstre nationale, candu Ro-
manulu inaintea dusmanului nu-si „plecá ca-
pulu cá sè nu-lu taie sabi'a“,⁷⁾ nu se dá legatu
inimicului, pentru cá lumea sè scia, cá „din-
sulu Romanu fiindu, de pruncu micu pana la
mórte a fostu voinicu?“⁸⁾ Cà-di si „mundra
mamuc'a sa, facundu copilu frumosu, lu-infastá
cu flori de munte, s'ajunga vitédiu de frun-
te“,⁹⁾ si leganandu-lu i descantase, sè ajunga
in lume uuu erou, cum n'a fostu si nu va
mai fi¹⁰⁾

^{1—3)} *Marienescu* : Balade, pg. 37. Colinde, pg. 44. Balade, pg. 45.

⁴⁾ *Talvj* : Versuch einer geschichtlichen Charakteristik der Volkslieder, Leipzig 1845, pg. 214.

⁵⁾ Cantecu in usu generalu.

⁶⁾ *D. Bolintineanu*.

⁷⁾ Dicala rom. de datu, cum se pare, mai nou.

⁸⁾ *Marienescu* : Balade, pg. 114.

^{9—10)} *Alesandri* o. c., pg. 313, 381. (cfr. Doine si lacrem., pg.) 21. 113. (cfr. 257). 157. 17. 67. 67. 65. 292.

Unde-su timpurile, in cari graiulu ro-
manu se dedà a avorbí pe totu flecàulu rom.
cu superbulu epitetu „me voinice!“ din cauza,
cá flecài rom. erá totu atâti voinici, eroi in
lupta, totu atâti „puisiori vitedi de smei“,¹⁾
cari cá nesce cavaleri din evulu mediu prelan-
ga alés'a animei mai aveá si alt'a, totu asiá de
adorata „mirésa, arm'a“,²⁾ si de acea „nici cá
le pasá de dusmanii ce viniá, déca numai le
erá palosiulu pe mésa si mundruti'a amoró-
sa“;³⁾ caror'a bràulu feciorescu le incingéá
„mijloculu cu armele“;⁴⁾ a caroru un'a din
cele mai placute ocupatiuni erá „sè vitediésca,
cá numele sè le crésca“,⁵⁾ sè le crésca glori'a,
semenandu intru acést'a cu nobilea si cavale-
résca ambitiune a fratiloru francogali; pentru
acea cu atari, „cine erá ca ei, ómeni de mun-
dría, buni de vitedia“,⁶⁾ nici stá de vorba pe
campulu gloriei, ci considerandu-i „farmecati,
de muieri legati, o palma le dá, drumulu le
lasá“;⁷⁾ cari in urma asiá „scieá arm'a sè o
chitéasca, incátu si rundunic'a in sboru sè o lo-
véasca?“⁸⁾

Unde-su timpurile, candu aveá sciintia si
cunoscintia toti vecinii despre „Romanasi, cá
sunt pré buni calarasi, jocandu caii de minu-
ne, cum nu s'a vediatu in lume“,⁹⁾ „intorcân-
du-i cucurbeu, in tipulu lui Ddieu“¹⁰⁾ candu
Romanulu se tíeneá „frate bunu cu ori-ce calu
vitédiu nebunu“;¹¹⁾ candu Feti-frumosii ro-
mani traiá in relatiune asiá de intima cu calii
loru de voinicia, cátu acestia „plangeá de nu-si
vedeá domnii, si déca Feti-frumosi diceá cá
moru, caii nu-i credeá“,¹²⁾ ci intrebá, cum sè-i
duca, cá ventulu ori cá gandulu ? candu in po-
porulu nostru traiá convictiunea, cá „voinice-
lulu nearmatu e cá sciuc'a pe uscatu, éra fara
calu e cá pescele pe malu, si cá merulu langa
drumu, n'are pace necedecumu, ci cáti prelan-
ga dinsu trecu, cu totii-lu sburutaescu“,¹³⁾ si
pentru acea feciorulu rom. chiar si mergédu
a pati si-deschidiá printre greutáti cale „cu
palosiulu ferecatu, cu buzduganulu coltiatu,
cu scutul nevatematu, si cu lancea-si otravita,
pe la vèrfu-i ascutita“,¹⁴⁾ éra cu smeulu seu
de calu, pana a ajunge la cas'a frumosei sale,
„sariá trei parae alaturate, si trei diduri de ce-
tate?“¹⁵⁾

^{1—8)} *Alesandri* o. c., pg. 313, 381 (cfr. Doine si lacrem., pg.) 21, 113. (cfr. 257). 157, 17, 67, 67, 65, 292.

^{9—10)} *Marienescu* : Colinde, pg. 105. 110.

^{11—13)} *Alesandri* : o. c., pg. 80. 113. 290.

¹⁴⁾ *Marienescu* : Colinde, pg. 96.

¹⁵⁾ *Marienescu* : Colinde, pg. 113. 66. Balade, pg. 135. 101.

Unde-su timpurile, candu eroii rom. „pe dusmani din tiéra alungá, alergandu pana i ajungeá“, ¹⁾ incátu „Romanii aveá din ei sè totu omóre, pana viniá santitu de sóre“; ²⁾ candu eroulu rom. inca si díacundu pe patulu dureriloru, cá Radulu baladei, ³⁾ „facea lumea sè se tóma“; candu fiulu Romei si in siopt'a naturei neanimate, in susurulu frundiiloru selbei nu audiá alt'a decâtu provocare si imbarbatare, sè-si scape tiéra de pagani, si elu sè si prindeá si jurá, cà va ucide „de totu cornulu taiatu din padure unu dusimanu, de stejariu unu capitanu“? ⁴⁾

Unde-su acele timpuri de superba si insufletitória memoria? — Au apusu ele óre cu respectu la noi pentru totdeun'a? Este románimea moderna asiá de deteriorata si scapetata in punctulu virtutei belice, cátu in venele fiiloru ei sè nu mai cura sangele, in pieptulu loru sè nu mai bata anim'a eroica a mandriloru strabuni? Respundia strainii impartiali, intre alti unu Alesiu Fényes, ⁵⁾ Ladislau Kóváry, ⁶⁾ A. de Gerando, ⁷⁾ si insusi Iuliu-Cesarele seclului nostru, Napoleone celu mare. ⁸⁾ Ateste acesti-a, precum si atestara, cà osténulu rom. si adi, unde lu-chiama datorinti'a sa cetatianeasca-militaria càtra tronul, patria si natiune, in frunta fara siovaire ori-ce periclu si dà piptu cu elu; si asta-di pe campulu luptei e dedatu a merge totu in frunte; si ésta-di odata turburatu in coler'a sa leina „dà pe mórte“, cum suna dical'a lui; si asta-di in plói'a glóntieloru omoritórie stà fara pasare de mórte,

^{1—3)} *Mariencescu* : Colinde, pg. 113, 66. Balade, pg. 135, 101.

⁴⁾ *Alesandri o. c.*, pg. 44.

⁵⁾ *Fényes E.* : Magyarorsz. statistik., Pest 1842. t. I. pg. 77: „Az oláh igen jószívü, vendégszerető, szép természetes észtehetséggel bíró; gyermekségétől fogva hideghez, meleghez, éhséghez hozzá szokván, e miatt igen használható katona, s e mellett személyes bátorsága szinte nagy, ha olyanoktól vezéreltetik, kikhez bizodalma van.“ Asiá dara numai duci, oficiri de Romanu Romanului, cum, durere! nu i-se pré dau, pentru cá elu sè escele si pe campulu de onóre!

⁶⁾ *Kóváry L.* Erdélyorsz. statistik., Kolozsvár 1847, t. I. pg. 189.

⁷⁾ *A. de Gerando o. c.*, t. I. pg. 334: „Le Valaque, une fois enrôlé, sert en bon soldat. S'il n'a pas la „furia“, l'élan du Hongrois, il a pus que lui l'opiniâtreté de la resistance. „Dà pe mórte“, „donne jusqu' à la mort,“ est un proverbe usité parmi les Valaques. Quelque chose de la valeur romaine est resté en eux etc.“

⁸⁾ *Vedi G. Baritiu* : Istori'a regimentului II. romanu confinariu, Brasiovu 1875; si *Poemation de II. legione Valachica*; cfr. „Albin'a“ 1876 nr. 66 art. „Cum se pórtá Romanii in lupta.“

stà neclatitu cá stanc'a Carpatiloru patriei sale, intre cari se nascù si crescù Romanu, Romanu verde cá stejariulu si pinulu muntiloru!

Din parte-ne ne multiamimu a fi aretatu, desi — insi-ne simtimu mai bine decâtu origine altulu — in contura fórte palida si debile, trasurile fundamentale ale caractrului romanescu, dupa cum elu ni-se infatiseá in poesi'a romana poporala. Mandru si raru caractru de unu poporu intregu, putemu díce in anim'a nóstra fara magulire necumpetata; copia mai in tóte identica cu amiratululu prototipu anticu romanu! Si déca impregiuràrile tempurale si locale in decursu de dóue mii de ani nu putura sè nu alteredie incátva nesce accidentie in acele traseture caractristece, precum in unele crescentie stricatióse ale religiositàii si frugalitàii, acést'a e si lucru usioru si datorintia cá cultur'a propinata la altariulu dieitàii si in palestr'a Museloru sè le indrepte, si incetu pe incetu sè le estermine de totu.

„Nu desperareti dara de unu poporu cu atari calitài spirituale si ale animei!“ ne striga unu strainu nepartialu. Éra noi mai adaugemu : Dadaciti cu totii, oh intieleginti romani, din totu sufletulu si cugetulu vostru, din tóte puterile si resputerile vóstre frumoésele si demnele de invidiatu virtuti ale poporului rom.; dadaciti religiositatea si moralitatea lui (fara a sterpi cu mana sacrilega datinele lui nestricatióse apucate din mosi-stramosi; càci unu poporu dupa limb'a sa, ba in care-va respectu chiar si inainte de limb'a sa, in aceste datine traesce cá atare); nutriti in elu virtutea binefacerei, ospitalitàii, recunoscintiei; inflacarati-i iubirea catra parinti si binefacatori, promteti'a de sacrificare facia de natiune si patria; supraveghiati pudicéti'a si castele lui moraluri; impintenati-i frugalitatea, laboriositatea si cele impreunate cu aceste, crutiarea si cumpetulu in tóte; tieneti in elu descépta virtutea belica, nelasandu sè adormite conscirea-i despre nationalitatea, despre originea si trecutulu seu gloriosu! Atunce cu fruntea serina, cu anim'a calma, liniscita putemu privi in vinitoriulu natiunii rom., in vinitoriulu de auru, ce-lu prevede poetulu-profetu; ¹⁾ atunce se va implini, va trebui sè se implinesca profeti'a fabulistului, cà mai mandra si mai alésa natiune pe pamentu nu va fi inaintea Romanu-

¹⁾ *D. Bolintineanu* : „Venitoriulu de auru románimea are, si prevediu prin secle a ei inaltiare!“

lui; ¹⁾ atunce Romanulu si in venitoriulu celu mai departatu, cá in trecutu, va eschiamá in totu respectulu si in totu sensulu cu poetulu :

„Astfelu e Romanulu, si Romanu sum eu,
Si sub jugulu barbaru nu-mi plecu capulu meu!“ ²⁾
Clusiu, in augustu 1876.

Dr. Grigoriu Silasi.

Stantia.

O! dulce angeru alu vietii mele,
Ce 'n a mea cale ai stralucitu;
Alina sórtea dileloru grele,
De care viéti'a-mi a obositu!

De adi nainte in ori ce parte,
Cu tine fi-voiu p'acestu pamentu,
Si lumea tóta nu mi-o desparte,
De langa sinu-ti pan' la mormentu.

Pe tine numai te am in lume,
Numai prin tine mai vietuescu;
Nu voiu marire, auru, renume,
Numai cu tine sè me iubescu!

Cristia Assenescu.

Cetatea Belgradului (Alba-Iulia.)

(Urmare.)

Si din acestu cursu vechiu totu Romanii au diresu Muresiulu in alvi'a sa de acuma, din care, Muresiulu ajutat de riurile sale imflate, ésa cu usiurintia, inunda loculu intregu pana si gradinele maiereniloru si lipovaniloru (Romani colonisati din pregiurulu Lipovei Ungariei la reconstruerea cetàtii prin Carolu VII) din orasiulu A.-Iulia, facèndu stricatiune si miseria enorma.

Din traditiune inse se scéie, ceea ce e mai verosimilu, cá in flórea Apulumului strabuniloru nostri, pe loculu cetàtii de asta-di a statu unu castelu romanu, si in loculu catedralei, despre care mai tardiu vomu tratá d'amenuntulu, a fostu unu templu ziditu prin beliducele Mucianu si dedicatu dieului Joie si dinei Junone.

Din isvoru demnu de crediementu se scéie, cá in anulu 1519 inca intr'unu zidu alu bisericeii a statu o pétra cu urmatóri'a inscriptiune :

¹⁾ D. Cichindealu.

²⁾ D. Bolintincanu.

I. O. M.
FT IVNONI REGIN. PRO SALVE
IMP. M. AUR.
ANTONII PII AVG.
M. VL PIVS MVCIANVS M.
R. LEG. XIII.
GEM. HOROLOGIARE TEMPLVM
A SOVO DE SVO EX VOTO FECIT
PLACCONE ET CLARO
COSS.

Acésta traditiune este cu atátu mai de crediutu, fiindu cá in anulu 1753 candu sanctuariulu acelei biserice fu renovatu in form'a sa vechia au datu acolo d'unu zidu de 2 stangini latu, ziditu din stanca de pétra. *)

Pana la anulu 1715 pe loculu cetàtii intarite de astadi a fostu orasiulu incungiuratu cu ziduri ale principiloru Ardealului.

In acelu anu s'a fostu conceputu planulu d'a redicá pe acelu locu o intaritura dupa sistemulu celu mai nou atuncia, spre care scopu comandantele militariu d'atunci generalulu conte Stefanu Steinville a dispusu parte cu bun'a, parte cu putere demolarea suburbiiloru, cese intindeau pana sub víi, si a asignatu locuitoriloru spre domicilare loculu, unde stá orasiulu Balgradu asta-di.

Pétra fundamentalala la cetate, in form'a ei de asta-di, s'a pusu in 4 Noemvre 1715 la diu'a numelui imperatului domnitoriu atuncia Carolu VI. Zidirea cetàtii se intemplá sub grigi'a amentitului generariu si a contelui Sigismundu Cornisiu; éra lucrulu lu-conducca ingieneriulu br. Weiss.

Cetàtii apoi s'a datu numele „Karlsburg“, care l'a capetatu si orasiulu liberu reg. chiar si ungresce nu s'a mai numitu Gyula- ci Károlyfehérvár. — De la anulu 1867 incóce inse, prin ordinatiune ministeriala éra a intratu in vigóre istoriculu nume „Gyulafehérvár“, „Alba-Iulia.“

Numele ordonatu prin unu decretu din 23 Decemvre 1715 „Cariopolis“ nu s'a intrebuintiatu de locu.

In museulu Batthyánianu se afla o moneta comemoriala cu privire la punerea petrei fundamentale, cu urmatóri'a inscriptiune, scrisa totu cu litere mari :

Luce sacra caroli similes Alba accipi ortus
In solida primus ponitur arce lapis
Iulia nata VI, carolis vim robur et auxit

*) Albert Cserni. Karlsburg. Nach authentischen Quellen bearbeitet. 1873.

Iulia sin liberat nunc carolina vocer.

In continuare voiu amentí pe scurtu istoriculu unoru zidiri monumentale din cetate, adaugandu interesant'a istoria si descriptiune a catedralei episcopesci si la inchiare va urmá in pucine cuvinte istoriculu orasiului din vechime si pana in dilele mai recente, dupa ce apoi voiu trece la alte monuminte istorice ale Ardealului.

Istoricile zidiri le vomu insirá si illustrá pe scurtu d'a — rîndulu.

Trebue sè amintescu, cà acésta cetate, unica in feliulu ei in Ardealu, este incungiu-rata cu trei muri uriesi si grópe dimensive, cari d'unu timpu incóce la iniciativ'a unui comandante practic dau garnisiunii gradinele cele mai folositórie, peste véra, cultivandu-se intr'insele legumele, verdetiurile si baraboi de trebuintia. Aru fi gradinele cele mai pompóse aceste, déca n'aru suferí prin o aprópe perpetua umbra.

Peste aceste grópe omulu trece prin pórt'a de josu, ocupata de permanente vighilie si prin colosal'a pórt'a de susu, numita a lui Carolu. Ambele porti sunt prevediute cu poduri de redicatu.

Pórt'a lui Carolu in sine este unu monumentu purtandu pe laturea sa din afara si din laintru de catra cetate tablouri si figure, cioplite in pétra, representandu arme, lupte si triumfuri de prin acele timpuri amenintiate mai cu séma de turci. *)

(Va urmá.)

Ionu Valeriu Barcianu.

R A N E L E N A T I U N I I.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Fine.)

Totu comitatulu se aflá in culmea veseliei. Balurile nu mai incetau. Carnevalulu si-desvoltá tóte farmecile sale.

Inse in totu comitatulu nu erá nicairi veselia mai mare si — sè adaugemu — mai sincera, decâtu in comun'a Pruneni. De trei dile totu satulu se aflá in picióre. Erá o miscare mare. Toti se gatau de o serbatóre mare, care tuturora li promitea bucuria.

Dóra vr'o petrecere familiaria? Mai multu. Unu balu? Si mai multu. Locuitorii acestui satu se gatau de unu ospetiu mare, de care n'a mai fostu in comun'a loru.

*) In nr. 17 alu „Familiei“ pe pagin'a 198 in locu de „luptariloru“ sè se cetésca „luptaciloru,“ — in locu de „adlevu“ — „adeveru,“ — si in locu de „omorurile“ — „onorurile.“

Albinescu si-maritá fic'a adoptiva. Acolo avea sè se tina nunt'a mare. Pentru aceea se gatau cu atât'a entusiasmu toti locuitorii satului.

Cum sè nu? Au nu se purtá elu fatia de toti cá unu adevratu parinte? Nu-lu iubiau toti cá pe binefacatoriulu loru? Bucur'a lui familiaria erá bucur'a tuturora. Ospetiulu ce avea sè se serbeze in cas'a lui erá pentru toti o serbatóre mare, la care fia-care voia sè ia parte — cu sufletulu, cu gândulu si cu anim'a sa.

Totu asiá stimau ei si pe socí'a lui, de a carei anima buna vorbiau toti saracii.

Dar ei iubiau si pe Aurora. Ea erá angerulu loru protectoru, care de câte ori viniau sè céra ceva de la Albinescu, se intrepunea pentru ei, lu-rogá si li mijlociá multe favoruri.

Si nici Aureliu nu li erá necunoscutu. Ei avura ocazioni sè-lu véda in comun'a loru si in tóte miscamintele nationale alaturea lui Albinescu, luptandu cu energia pentru poporu. Fíitoriulu seu socru lu-iubiá. Si acest'a erá unu motivu de ajunsu, cá poporulu sè-lu stimeze. Poporulu credea, cà celu ce se bucura de iubirea lui Albinescu, trebue sè fia si elu unu omu cá acest'a.

Asiá dara si poporulu salutá cu cea mai mare bucuria logodirea lui Aureliu cu Aurora. Acésta parchia conviniá de totu placerii si judecátii sale.

Diu'a in care avea sè se tina cununi'a fu o serbatóre mare pentru toti satenii. Nimene nu lucrá. Toti erau imbracati serbatoresce.

Candu apoi sosí momentulu solemnu, cá conductulu nuptialu — in frunte cu mirés'a si mirele — sè mérga la bisericu, tóta poporatiunea se aduná a face parte dintr'insulu. Betrani si tineri, toti erau de fatia; numai bolnavii remasera p'a casa. Bucur'a generala nu se póte descrie.

Conductulu se deschise prin unu banderiu de calareti, compusu — fara scirea lui Albinescu — din feciorii cei mai distinsi ai satului, in fruntea carora unulu ducea unu stégu ocaasionalu, pe care erau cusute cu litere mari de auru aceste cuvinte: „Traiesca mirii!“ Lucrulu de mana alu feteloru din satu, pe cari Aurora le invetiase.

Dupa banderiu viniau scolarii si scolaritiile, sub conducerea invetiatoriloru loru, cantandu niste cantece compuse a nume pentru acestu scopu, poftindu miriloru multi ani si fericire. Nici odata cá 'n asta di scólele din Pruneni n'au fostu asiá de pline, càci toti prunci si tóte fetitiile se infatisiara la scóla, numai cá sè póta cantá „la cununi'a domnisiórei Aurora.“

Apoi urmara dóue-dieci si patru de fete fecióre, tóte imbracate in colóre alba. Fia-care erá cá o dina dragalasia, cu incantaminte ceresci, talia svelta cá de crinu, bratie rotunde, umeri de marmore si ochi furati din sóre.

Un'a din ele, cea mai frumósa intre frumóse, mergea in fruntea loru, ducéndu pe o perinutia cusuta de ea o cununa de mirtu.

Erá suvenirulu feteloru din satu, cu care aceste vinira sè suprinda mirés'a.

Si dupa ele urmá insu-si conductulu. Mirés'a condusa de bratiu de unulu din amicii lui Aureliu. O aparintia feerica erá acésta mirés'a pasindu la culmea fericirii sale. O splendida toaleta de metasa alba, decorata cu crengi de mirtus, pe capu asemene cununa de mirtus; éta tóte ornamentele ei!

Mai frumoasă înse decâtu ori ce ornamentu erá in sa-si ea : acea talia majestetica, acei ochi straluciti, acelu peru de ebenosu, acea mladiare usióra a umbletului, si acelu timbru argintiu alu vocei sale sonóre.

Erá o adevèrata mirésa.

Apoi viniá mirele, cu fatia suridienda, cu espres-iunea unei fericiri sublime. Aureliu de bratiu cu un'a dintre amicele Aurorei nu-si putea conteni bucuri'a nemarginita. Conversá veselú, glumiá, suridea. Erá veselú cá celu ce se simte fericitu. Tóta purtareá lui aretá, cá astépta cu doru momentulu in care juramentulu dinaintea altarului sè-i dea pentru totu-de-una fiinti'a pe care atátu de multu o iubese.

Dupa elu vinira cumetria, diverii si parnimfele, apoi parinti, ai caroru ochi erau inundati de lacrime sub impressiunile acestei dile mari.

Apoi rudele, cunoscutii, si in sfirsitu unu poporu numerosu, totu satulu...

Si actulu memorabilu se serbá. Aureliu si Aurora se declarara o parchia. Conductulu se rentórse in aceea-si ordine.

Sositu la locuinti'a lui Albinescu, banderulu se despartí in dóue, formá unu spalieru; scolarii si scolarietele asemene; fetele fecióre totu asiá. Si parchi'a nóua intrá in curte prin aceste dóue sire, de dupa cari toti satenii formau unu muru, alu carui margini nu se vedeau.

Si atunce poporulu intregu si-luá peler'a de pe capu, toti ingenuchiaru si incepura sè cante o cantare, ale careia versuri se compusera a nume pentru acésta ocaziune, in onórea miriloru.

Erá unu sublimu momentu acest'a !

Mirele si mirés'a, sub impressiunea acestei vederi stetera loculu unu minutu si aruncara o privire a supra poporatiunii ingenuchiate, care cerea reversarea binecuvéntarii ceresci a supra parchii nóue.

Si dupa ei se oprira si ceialalti.

Apoi plecara éراسi si intrara toti in curte.

Intr'aceste cantarea totu se continuá, si candu si strofa din urma se incheiá, cá unu tunetu resuná de odata din gurile tuturor :

— Sè traiésca !

Éra in laintru mirele si mirés'a primira felicitá-rile rudeloru, amiciloru si cunoscutiloru.

De odata cine-va batú la usia. Si numai decâtu aparú figur'a venerabila a parintelui Iacobescu, preotulu localu; in urm'a lui viuiru fruntasii poporeniloru lui, ómeni cu védia si respectati. Parintele Iacobescu, in fruntea acestora, felicitá parchi'a cea nóua in numele poporeniloru sei.

Aureliu i respunse plinu de fericire, felicitandu si poporulu care are in fruntea sa astu-felu de adevèratu parinte sufletescu.

Apoi vini alta deputatiune. Feciorii cari formara banderulu voluntariu, salutara pe mire si mirésa in ritmuri nationale poporale, compuse de ei; si in sfirsitu predetera mirelui, cá unu semnu de dragoste din partea loru, unu pocalu de argintu, dorindu-i sè beie din elu cu veselía si sanetatea intru multi ani.

Dupa ei urmara cele dóue-dieci si patru de fecióre, si cu o vorbire scurta detera miresei cunun'a si perin'a, ce ele i-le facura.

Apoi aparura scolarii. Unulu dintre prunci salutá mirii in numele colegiloru sei; éra dintre fetitie, o copilitia de cinci ani, rostí unu versu saluatoriu.

Aureliu respunse la toti, multiamindu-li pentru acésta atentiune.

Dar mai erá iuca o deputatiune.

Intre tóte dóra cea mai interessanta !

Éta intrá si aceea.

Erá compusa din dóue-spre-diece neveste de unu anu. Ele inca vinira sè salute pe „surat'a“ loru. Si findu cá acést'a a intratu in sirulu loru, ele i adusera in presentu — o céptia de nevésta.

Acésta intimpinare facú mare efectu. Ilaritatea erá generala.

Music'a incepú sè sune indata, si junii, amicii lui Aureliu luara la jocu nevestele; mirele inca incepú a juca cu mirés'a, si cu acést'a petrecerea de dantiu se deschise. Inca si betranii sarira in jocu cu betranele.

Candu apoi se ostenira toti, music'a incetá si nevestele gratulátorie esira in cealalta casa, totu in aceea curte, unde si-petrecea poporulu.

Bucuri'a erá generala. Inteligintia si poporu, toti si-petreceau bine. Nunt'a acésta nu erá numai a unui familie, ci a satulu intregu, la care apoi vini sè participe totu giurulu acel'a.

Trei dile tînú acésta veselía. A patr'a di apoi placerile multe obosira pe toti, si óspetii se departara toti rëndu pe röndu.

Se apropiá momentulu in care mirele sè-si duca mirés'a a casa. Pregatirile se si facura tóte.

Inse inainte de a plecá, Aurora — sciindu cá prin acést'a va face placere mamei sale adoptive — propuse barbatulu seu, cá sè mérga la mormentulu repausatei sale verisióre, spre a-i dice ultimulu adio.

Se dusera amendoi in cimiteriu...

Din departare diavira, cá unu barbatu ingenuchia la mormentulu Aurorei, rogandu-se lui Dumnedieu...

Si candu acel'a si-terminá rugatiune, scóse din pusunariu unu revolveru, lu-tîntí spre frunte, si-lu descarcá.

Barbatulu cadiú la pamentu.

Aureliu si soci'a sa alergara iute acolo. Ei lu-gasira tavalitu in sange si cadiutu cu fati'a la pamentu. Incremenira.

Aureliu lu-aredicá si ingrozitu sioptí aceste vorbe : — Éta man'a Provedintiei !

Barbatulu nu mai traíá. Glontiulu i stinse viéti'a si i desfigurá si fati'a.

Cu tóte aceste ei lu-recunoscuro.

Erá Pista...

XIV.

Incheiare.

Acestu evenimentu produse mare sensatiune.

Dar cea mai mare impressiune simti Albinescu.

In fati'a infricosiatei lovituri ai sortii, elu iertá lui Pista tóte peccatele acestuia, si versá lacrime ferbinti la cadavrulu nefericitulu, carele atátu de tragicu si-a incheiatu viéti'a, ce la inceputu i promisese o cariera atátu de stralucita.

Numai decâtu insciintiá pe soci'a si socrulu repausatului, precum si pe unchiulu acestuia, despre intimplarea trista.

Inse nici soci'a, nici socrulu nu vinira, ma nici nu respunsera. Numai unchiulu seu grabi a se infatisiá.

Soci'a lui lu-parasi mai de multu si se duse a casa le tata-seu, carele — dupa ce a esitu la lumina falsificárilu facute de Pista si dupa ce acést'a fu des-

tituitu din postulu seu, — nu mai voiá sè scía nimica de ginere-seu.

In lips'a loru dara Albinescu, dimpreuna cu unchiulu repausatului sinucisu, fachù tóta dispositiunile de inmormentare.

Tristu aspectu oferiá acést'a. Mai tristu decâtu ori ce alta inmormentare!

Acea pentru care dinsulu s'a sacrificatu, nu vinira cá celu putinu sè verse o lacrima la mormentulu lui. Éta recunoscinti'a, éta iubirea loru!

Si, ce pedépsa dumnedieésca! — tocmai aceia lu-plangeau, pe cari dinsulu asiá de adancu i-a ranitu!

Albinescu si soci'a sa, Aureliu si jun'a lui nevésta, apoi unchiulu seu, — éta singurele persóne, din cari se compunea tristulu cortegiulu funebralu!

Numai acestia disera la mormentulu lui:

— Dumnedieu sè-lu ierte!

Apoi cantarea din urma resunà. Tierin'a creschù movila pe cosciugulu lui.

Cortegiulu micu se rentórsé.

Aureliu si soci'a sa se urcara in trasura: Mirele si-duse mirés'a a casa, cá — dupa atâte suferintie — sè inaugureze o viétiá fericita.

*

In pusunariulu cadavrului se gasi o epistola.

Acea erà adresata unchiului seu si suná asiá:

„Iubite unchiule!

„Pecatululu nu póte remané nepedepsitu. Am peccatuitu si eu: deci trebuie sè-mi capetu resplat'a meritata. Dupa cele intemperate, nu mai potu sè traiescu. Pe candu vei ceti aceste sire, eu voi fi mortu. Deci in aceste minute din urma vinu a me pocaí, a-ti cere iertarea si — prin dta — a tuturora, pe cari i-am nefericitu.

„Am peccatuitu! Am sevêrsitu unu faptu grozavu. Celu mai inspaimantatoriu... Intre tóte peccatele, unulu este mai mare: acela prin care fiulu impinge la mórte pe parinti si, candu tradéza pe aceia cari i-au datu viétiá, candu nu se ingrozesce a conlucrá la uciderea mamei dulci care l'a nascutu si crescutu. Si éta eu am indeplinitu peccatulu acést'a!

„Me ingrozescu de mine insu-mi!..

„Si totusi mai cutezu sè ve ceru iertarea!... Dar póte-se iertá unu astu-felu de peccatu?!

„Nici in ceru nici pe pamentu!

„Am si inceputu a suferi pentru acestu peccatu. Din primul momentu, in care am alunecatu pe calea tradárii, suportu greutatea pedepsei mele.

„Liniscea consciintiei e cea mai mare comóra a omului. Numai acést'a ni produce indestulire. Acésta e singur'a fericire. N'am ascultat de glasulu ei. Prin urmare ori câtu de multu am incercatu a-lu innadusi, m'am rostogolitu totu mai adancu si am ajunsu totu mai nefericitu.

„Nu mai sum in stare a suportá acésta pedépsa. Mórtea va fi pentru mine o binefacere.

„Multe sunt cáile amagirii. Promissiunile ce ni se facu, sunt fórté seducátorie. Icónele frumóse ale unui viitoriu auriu ne incanta. Stralucirea loru ni rapesece vederea. Devinimu orbi. Pasimu pe calea unde ne chiama glasulu insielatoriu, si ne tavalimu in prepasti'a adanca.

„Multi ffi ai natiunii romane o patira asiá. Demoralisarea a coruptu si corumpe animele loru. Iubirea de lucru, sirguinti'a si zelulu s'a pré raritu. In timpulu de acuma si fara de aceste poti sè-ti cástigi

a viétiá usióra, poti chiar a te si imbuibá in placeri. Numai aceea se poftesce, cá sè nu vedi tóte ce se 'ntempla in giuru de tine confratiloru tei; si déca le vedi, sè nu simtiesci durere; si déca simtiesci, sè nu dai espressiune acestei impressiuni; sè-ti amutiesci consciinti'a. Éta totu!

„Seraca si multu duiósa natiune romana! Déca toti ffi tei aru ascultá numai de glasulu consciintiei loru, tu ai fi fericita!

„Inse durere! traiulu usioru, stralucirea si imbuibarea a amagitu pe multi. Pentru placerile unei vieti trecátorie ei sacrifica interesele vecinice ale unei natiuni; pentru niste favoruri momentane dinsii vendu drepturile ei cele mai sante.

„Incepu a lipsi din ce in ce mai multu caracterele nepetate. Si fia-care lipsire de acésta causéza natiunii cáte o rana. Éta ranele natiunii pe cari trebuie vindecate! Si câtu mai curendu! Cáci natiunea are multe rane de aceste.

„Eu inca am fostu un'a din ele. E bine, de mine voi ingrigi. Voiu taiá acésta rana. Viéti'a mea nefericita se va stinge la mormentulu fientiei, care a muritu pentru mine, si pentru care trebuie sè moru si eu.

„Ah! déca ea ar fi devenitu soci'a mea! Déca innaltiarea grabnica, stralucirea orbitória, pomp'a si marirea n'aru fi coruptu anim'a si mintea mea: eu astadi asiú fi fericitu, si n'ar trebui sè vinu a me pocaí la mormentulu ei.

„Dar insedaru! Ceea ce s'a intemplat, nu se mai póte indreptá. Inse celu putinu altii sè invetie din esemplulu meu, cá sè nu patiéscá asiá cá mine!

„In deosebi me adresezu catra dta, iubite unchiule, care ai unu nepotu, pe care voiesci a-lu dá la scolile mai innalte. Te rogu, baga de séma bine, cá nu cumva si dinsulu sè calce in urmele mele!

„Invétiá-lu inca de micu, cá nisuinti'a lui cea mai mare sè fia a remané totu-de-una neclatitu unu omu cu caracteru. Sè iubéscá virtutea si uréscá peccatulu! Sè nu fia pretiu in lume, pentru care sè se abata de pe acésta cale!

„Caracterulu fiiloru face mare si fericita o natiune. Virtutile loru i scriu numele in cartea nemuririi.

„Invétiá-lu, cá tóte faptele lui sè-lu arete cà e Romanu! Sè nu faca nimica, ce nu e in consonantia cu interesele nationale! Si déca i va vini timpulu sè se insóre, sè-si iee de sociá o romana!

„Facéndu asiá va fi fericitu!

„Gur'a celui ce móre graiesce adevéru. Vedu ceriulu cá se deschide sè priméscá sufletulu meu osénditu. A Totu-puturnice Dumnedieu, iérta peccatele mele!

„Scumpe unchiule, sè ai bucuria in fiulu dtale!
Stefanu.“

Unchiulu ceti adancu petrunsu acésta epistola. Apoi dóue lacrime riurira din ochii lui si dise:

— Cátu de frumosu ai inceputu viéti'a ta, si unde ai ajunsu! Ai perdutu stim'a confratiloru tei, si ti-ai cástigatu dispretiulu loru! Éra aceia, in alu caroru folosu ai lucratu, ridu de tine, cáci nu le mai poti fi de trebuintia. Éta resplat'a renegatiloru!

Fine.

S A L O N U ?

Calindarului septemanei.

Duminea 16-a dupa Rusalii, Evang. Mateiu Cap. 3 st. 13—26		
Dumin.	12 24	Sf. Ierom. Autonom.
Luni	13 25	Mart. Corniliu Centurionulu.
Marti	14 26	(+) Inaltierea Sf. Cruci (post.)
Mercuri	15 27	Sf. Mart. Nichita rom. din Dacia. ☽
Joi	16 28	Sta M. Mart. Eufimia.
Vineri	17 29	Sta M. Sofia, Agapi, Pisti si Elpida.
Samb.	18 30	Cuv. Par. Eumeniu.

Din Bucovina.

— Cernauti intr'a 6 Sept. 1876. —

Pré stimate dle redactore!

Intr'a 30 Augustu a. e. a muritu in Cernauti dl. Alesandru cav. de Costinu, c. r. notariu alu orasiului Cernauti si districtului Stanesciloru, nimeritu de damlau'a, in etate de 62 de ani.

Dlu Alesandru cav. de Costinu apartineá aristocratiei mari a Bucovinei, si se trageá din familia cea mai vechia boerésca a Moldovei, a carii boeria se pomenesce déjà in hrisovulu de la anulu 1392, si 1399, si din care familia au esitu cronicarii vestiti Mironu si Nicolau Costinu si marele barbatu alu Moldovei Velicieu Costinu.

Dlu Alesandru cav. de Costinu se bucurá in vieti'a lui de simpatiile ori carui omu, ce-lu cunoscea numai. Terminandu studiiu juridice intrá in praca la tribunalulu din Cernauti, de unde se retrase in vieti'a privata dupa trei ani; in anulu 1863 fu alesu de deputatu in diet'a Bucovinei si era unulu din fundatori alu „bibliotecei tierii.“ In anulu 1868 reintra inapoi in vieti'a publica, denumitu fiindu de notariu alu orasiului Cernauti.

Era unulu din cei mai zelosi nationalisti, lucrandu pentru natiune totu-de-una sub devis'a stramosiloru sei Costini.

S'a inmortentatu in mormentulu familiaru din Sipeuniti, bunulu familiaru alu Costiniloru. Multe corporatiuni au tramisu cununi de flori pe mormentulu acestui patriotu devotatu, intre cari se afla si „societatea pentru cultu'a si literatur'a romana in Bucovina“, prin secretariulu ei dlu Mihaiu Calinescu si dlu dr. Seleschi.

Septemanile trecute s'au aflatu pe campurile manastirii Putn'a unu palosiu si una durda din secolulu alu trei-spre-diecelea, adeca din timpulu innainte cunoscutei „descalcatiei“ lui Dragosiu Voda.

Despre form'a loru speru a vi pute scrie in curendu, caci anticitatile aceste gasite s'au datu la capitani'a Radautiloru, si voru sosi in museulu tierii din Cernauti.

In dilele aceste a sositu in coce in orasiulu Psemlu din Galitia, orasiu dintre Lembergu si Cracovia, una santa icona din biseric'a catedrala a acestui orasiu, cu inscriptiuni romane cu litere cirilice vechie a lui Voda Iliesiu spre descifrare.

Inscriptiunea era inca bine legibila si contineá urmatoarele :

„Maiu ⁷²³⁸/₁₇₃₀ Eu Iliesiu Voda amu facutu acesta santa icona penttu ispravniculu Todorasico Fargasiano.“

D. Ol.

Sultanulu Abdul-Hamid.

Diarulu „Gaulois“ dá urmatoarele notitie despre Sultanulu Abdul-Hamid, pe cari le publicamu dupa traducerea „Romanului“ :

Abdul-Hamid e alu douilea fiu alu lui Abdul-Medgid; elu s'a nascutu la 22 Septemvre 1842. Mama-sa murindu de timpuriu, elu a devenitu copilulu desmerdatu alu celei d'a dou'a neveste a tatalui seu, care a fostu sterile si care i-a lasatu o avere considerabila. Abdul-Hamid impreuna cu fratele seu mai mare Murad, cá copii, n'au invetiatu carte, fiindu introdusi in harem inca din etatea cea mai frageda, ceea ce a sdruncinatu cu deseversire constituti'a corporala a lui Murad. La 1867, unchiulu loru, Abdul-Aziz, visitandu espositiunea de la Paris, a luat cu sine si pe nepotii sei, dintre cari Abdul-Hamid fiindu mai ageru la minte, a capetatu o iubire pentru limb'a francesca, pe care si-a insusitu-o in catu-va timpu, pronunciandu in conversatiunile sale cu predilectiune cuvintele francesce pe cari le putuse invetiá.

Totu in acela-si timpu Abdul-Hamid, impreuna cu fratele-seu Murad, a invetiatu a scrie si citi limb'a araba si pe cea turcesca.

Abdul-Hamid porta vestiminte europene afara de fesu, pe care de si lu-uresce, inse ca bunu mohametanu nu voiesce a-lu lapeda. Cunosce bine scrim'a si gimnastic'a si arare-ori se va asedia p'unu scaunu fara ca mai nainte se-lu radice pentru a-si areta puterea. Gurele rele spunu cá Abdul-Hamid ar fi unu mare beutoru, inse pe nedreptu i-se imputa acesta slabiciune, de ore-ce elu iubesce numai petrekerile, fara a fi escesivu in beuturi si alte. Abdul-Hamid, pe langa soci'a sa legala, are numai o favorita, neinteresandu-se de locu de cele-l-alte slave din haremulu seu. Iubirea sa pentru arte si mai alesu pentru animalele domestice si paseri e generalmente cunoscuta; are unu papagalu cu care si-petrece ore intregi.

Abdul-Hamid are o afectiune nespusa pentru arme. Palatulu seu de vera de la Dardanele e incarcatu cu arme, ceea ce-i dá aspectulu unui arsenalu. In acestu palatu a traitu dinsulu incongiuratu de famili'a sa, unu baiatu de siese ani si o copila de 3 ani, parasindu-lu numai cu ocaziunea conspiratiunii in contra unchiului seu Abdul-Aziz. Abdul-Hamid e unu mahometanu fanaticu; nu e nici o ceremonia religioasa la care se nu ie parte cu cea mai mare pietate. Deca se intempla cá in orele de rugaciune se fia afara din casa, atunci lasa se i-se intindia unu covoru pe pamentu si si-face rugaciunile cu tota evlavii'a in fati'a multimii. In timpulu acesta se intrerupe pentru cá se dé ordine servitoriloru, seu cá se salute pe cunoscuti. Pe candu se afla in miculu seu palatu de la

Kiahat-Hodna avea unu felu de preoti de casa, pe cari i tratá cá pe asiá numitii nebuni de curte, facându cu dinsii totu felulu de glume permise si nepermise de regulele bunei cuviintie. Astu-felu procedá si cu betranulu prelatu turcescu fostulu Seiku-ul-Islam, bucurandu-se multu de caderea lui de la putere si dicându ca „betranulu porcu a incetatu d'a mai domni;“ acésta e insult'a cea mai mare ce esista la Turci. In contra chrestiniloru n'are antipatia; numai in contra Greciloru are o ura nespusa, dicându cá in totu Constantinopolele nu e nici unu Greu de omenia.

CE E NOU?

Adunarea din Lugosiu a Societátii pentru fondu de teatru romanu s'a amanatu pe mai tardiu. Noulu terminu se va face cunoscutu indata ce se va statori de catra inteliginti'a romana de acolo.

Maj. Sa regele in Sibiu a intrebatu de unu judecatoriu la tribunalu, déca scie romanesce? La respunsulu aceluia cá nu pré scie, Maj. Sa observá, cá diregatoriulu trebuie sè cunósca limb'a poporului. Apoi in scól'a de fete din manastirea Ursulinorulu, unde regele fu salutat de eleve in limb'a germana, magiara, francesca si englesca, Maj. Sa a intrebatu, déca sa propune si limb'a romana? Respunsulu firesce fu, cá nu se propune. Macaru de s'ar propune de acuma inainte. Parintii romani aru trebui sè pretinda acest'a la tóte institutele de fete.

Maj. Sa regin'a in septeman'a trecuta a sositu la Gödöllö, unde va petrece unu timpu mai indelungatu.

In Neu-Panat, comitatulu Aradului, a fostu focu. Au arsu dóue casi de ale nemtilorulu. Stingându-se foculu, in siura s'a gasitu unu cadavru. Erá alu unui servitoriu romanu alu némtiului. Parerea generala fu, cá servitoriulu a aprinsu cas'a si apoi de frica s'a spendiuratu. Inse raportulu oficialu din Neu-Panat a dismintitu acésta parere, dicendu, cá „feciiorulu mai antáiu s'a spendiuratu si apoi a aprinsu cas'a.“

Lupii pe la Ceica, Biharia, intr'atát'a s'au sporitu, incátu au si inceputu sè atace pe ómeni.

Dlu C. A. Bosetti a sositu la Paris, spre a cere — precum scriu diuarele — ajutorulu Franciei in interressulu neutralitátii Romaniei.

Murad V, precum se scrie, se va transportá pentru cura in institutulu nebuniloru din Döbling.

Salardulu, mosi'a lui Arzen Cernovicuiu, apretiuata la 600,000 fl. s'a vendutu prin licitatiune deputatulu Georgiu Kégl cu 392,000 fl.

In loculu Tuileriloru — museu. Diuariulu „Opinion“ scrie, cá anchet'a parlamentaria a decisu, cá pana la espositiunea universalá din 1878 sè se demoleze ruinele Tuileriloru si in loculu lor sè se faca unu museu.

Omeni betrani. Se gasescu actualminte in tinutulu New-York 109 individi trecuti peste etatea de 100 de ani. Din acestia 35 suntu nascuti in Statele Unite; 2 in Indiele orientale, 1 Scotia, 1 in Spania, 1 pe Marea Mediterana, 1 in Anglia, 9 in Canada si 40 in Irlanda. Cei-l-alti 22 au uitatu tierile unde suntu nascuti. Celu mai betranu dintre toti are 114 ani si e o femeia. Sunt demni de reamintitu cei 40 nascuti in Irlanda dintre cari 25 locuiescu orasiulu New-York.

Aceste cifre demonstréza curatu, cá o clima umeda si rece cu rare perióde de frigu intensu si de mare caldura, este mijoculu celu mai bunu pentru a dá o rasa robusta si cu lunga viétia.

Biserica si scóla.

Episcopí'a din Gherla. Cu ocaziunea petrecerii Maj. Sale in Sibiu a primitu si o deputatiune din Naseudu, compusa din fostulu capitánu supremu **Bohatielu**, vicariulu Moisiu si avocatulu **Ioachimu Muresianu**, cerendu stramutarea resiedintiei episcopesci de la Gherla la Naseudu.

In gimnasiulu de Beiusiu in anulu trecut au studiatu 171 de tineri, dintre cari 148 au fostu Romani, si a nume dupa confessiune 72 gr. c. si 76 gr. or. Din fundatiunea de pane a repausatulu episcopu Vulcanu s'au impartesitu 86 tineri, din fundatiunea lui Zsiga 12. Pré Ssa Parintele episcopu diecesanu Ioanu Olteanu si in anulu trecut a impartitu ajutórie intre scolari, si a datu 10 premie, ér professoriloru unu ajutoriu de 1050 fl. si lemne de focu.

Literatura.

O carte francesca, pré interessanta pentru noi, va aparé de curendu. Cunoscutulu geografu Reclus a datu sub tipariu o lucrare mare, intitulata : „La géographie universelle.“ Capitólulu relativu la patri'a nóstra va fi pentru noi de unu interessu duplu, pentru cá autorulu a insemnatu numirile locale in limb'a majoritátii locuitoriloru din acele parti. Asiá de es. Neoplanta, Petruvaradinulu, Semlinulu, adeca tóta partea de josu a Ungariei e insemnata cu numiri sêrbesci, partea de susu cu slovacesci, orasielu din Ardealu in trei limbe, éra cele din Biharia, Timisiu si Carasiu cu nomenclatura romanésca.

„**Geografi'a elementara**“, cuprindiendu geografi'a fisica si politica a globului, geografi'a Romaniei, si notiuni de cosmografia, de colonelu G. Slanicéanu, a esitu la Bucuresci. Pretiulu nu-lu scimu, cáci nu ni s'a tramisu.

„**Cartea datoriiloru**“ a lui Tiruvaluva, supra numitu „divinulu paria“, tradusa de dlu Const. Dimiatriade, dupa editiunea francesca de Louis Jacoliot, a esitu de sub tipariu la Bucuresci. Asiá cetimu in diuarele de acolo.

„**Elemente de istoria universalá**“, volumulu III : Istori'a moderna, de Ionu Mandinescu, editiunea a dóu'a publicata si adnotata de dlu Em. Leonescu, se afla de vendiare la Bucuresci. Unde si cu cátu?

„**Biografie romane**“ de A. W. Grube, traduse de N. Petra-Petrescu. Acest'a e titlulu unei brosiure, care a aparutu de curendu la Sibiu. O recomandámu atentiunii invetiatoriloru. Pretiulu e 50 cr.

„**Notiuni elementare de agricultura si igiena**“ de I. Pasarénu, profesore la Têrgulu-Jiului, au esitu de sub tipariu.

Dlu I. V. Massaloup a publicatu la Bucuresci urmatóri'a carte: „Notitie statistice a Romaniei.“

„**Orfan'a din Moscova**“ séu „Jun'a institutrice“, novela tradusa de dlu Leonu Luzzata, precum cetimu in diuarele din Bucuresci, ar fi aparutu acolo.

Dlu A. Gorjanu a scosu de sub tipariu la Bucuresci a dóu'a editiune din „Noulu metodu de geografia elementara“ pentru usulu primariu.

Dlu I. V. Russu, protopopu gr. c. in Sibiu a

scosu de sub tipariu la Sibiu unu opu intitulatu : „Carte de lectura“ pentru clasele gimnaziale. Acésta carte fu aprobata in manuscriptu prin ministeriu. Pretiulu unui esemplariu legatu 80 cr.

Din „Concordanti'a biblica“ de dlu Titu Budu in Gherla a aparutu si tomulu alu doile. Totu dsa anuncia, cà a pusu sub tipariu vr'o 60—70 de catechese pentru pruncii din scólele elementarie.

Dn'a Maria Gr. Stefanescu a publicatu la Bucuresti o brosiura intitulata : „Africa si espediti'a lui Cameron.“

Pentru scólele poporale a esitu la Gherla : „Invetiatur'a crestinésca séu cathedismu micu.“ A trei'a editiune. Pretiulu 10 cr. Se afla de vendiare in tipografi'a diecesana de acolo.

„Buletinulu Societati' geografice“ romane din Bucuresti, a aparutu de odata pe 5 luni, si e fórte interesantu. Deosebitu studiulu dlui Cretulescu atrage atentiunea cetitoriului, càci cuprinde in sine multe date pretiose si cunoscintie de mare folosu. — Presiedintele acestei Societati e insu-si Domnitorulu.

Industria si comerciu.

Cultur'a stridieloru magaritarifere in Oceania. Margaritarulu ocupa unu locu de onóre intre obiectele de toaleta. De càtu-va timpu mod'a de a-lu intrebuinti'a a luat o mare intindere, asià cà la Paris s'au fundatu a nume fabrici pentru a fabrica margaritare false. Industri'a, gata in totu-de-una a satisface cererile ce i se facu, facia cu cererea sporinda a margaritareloru a inceputu a fundu in Oceania parcuri in cari se crescu stridiele producetóre de margaritare. Cele d'antâi parcuri s'au infintiatu in insulele Pomotou. Succesele dobendite de fundatorulu acestoru parcuri, locotenentulu Mariat, au desteptatu si pe indigeni; si ei ceru acum autorisatiune cà se infintieze asemeni stabilimente. Parcurile sunt intocmite cà si acele in cari se producu stridiele de mancare. (R. Sc.)

Tribunale.

Statariu. Pe teritoriulu orasiului Tergulu-Muresiului s'a publicatu statariu in contra incendiariiloru si a compliciloru acestora.

Feliurite.

Numerulu locuitoriloru pamentului este de 1,228,000,000 din cari 369,000,000 sunt de ras'a caucasa, 552,000,000 de ras'a mongola, 160,000,000 sunt de ras'a etiopica, 1,000,000 de ras'a indo-america si 146,000,000 de ras'a malaiesca. Aceste diverse rase vorbescu 3,642 limbi si profeséza 1,000 religii diverse. Numerulu mortiloru trece peste suma de 33.000,000 pe anu, 90,000 pe di, 3,750 pe césu, 60 pe minutu si 1 pe secunda, intr'unu modu astu-felu cà la fia-care pulsatiune a sangelui nostru insemnéza mórtea unei fintie umane. Acést'a perdere este compensata de unu echivalentu de nascuti. Durat'a media a vietii este de 33 ani. A patri'a parte a nascutiloru moru inainte de 7 ani si jumetate mai nainte de 17 ani. La 1.000,000 de persóne, abià una ajunge la 100 de ani; la etatea de 90, una la 5000 persóne. Insuratii traiescu mai multu de càtu cei neinsurati. La 1000 persóne se insóre 65. Matrimoniiurile sunt mai dese in lunile iuniu si decemvre, ce insémna cele dóue sorsti-

tie opuse verei si iernei. Cei nascuti prima-vera sunt mai forti de càtu ceialalti cari se nascu in celelalte stagiuni ale anului.

O casatoria neprevéduta. Autorulu poesiloru „Aurores boréales“, d. Raoul Petitpain, s'a insuratu in nisce circumstantie destulu de amusante. Poetulu acést'a cautá o locuintia. Dinsulu intrá din intemplantu, intr'unu micu apartamentu ce fusese ocupatu de unu petitoriu. Tabliti'a de arama, ce anuncia, cà in intru locuesce „unu mijlocitoriu pentru facerea casatoriiloru“ remasese atérnata la usia. De abià poetulu visitase putinu apartamentulu, candu de o deta se audi sgomotulu unui clopotielu, sunatu de o mana grabita. Aspirantele la Parnasu deschise usi'a si se vediu in fati'a unei cumetritie pré frumusica. — Cu ce ve potu servi, o intreba poetulu, caruia cordele lirei amorose incepusera deja a sbârnaí. — Pe legea mea, domnule, eu n'am obiceiú sè te portu prin stele, fiindu cà acést'a este meseri'a dvóstra . . . Asiu voi se gasescu unu barbatu. Cumetriti'a avea vre-o 28 ani si portá cu cochetaria unu frumosu costumu de tieranca normandesa. — Voiti sè ve maritati? — Firesce cà da! si nu voiu unu tieranoiu. Unchiulu meu a muritu; elu mi-a lasatu o ferma de 40,000 franci, si tóte ale casei, si afara de aceste eu sunt o féta casnica si cum se cade. — Este óre acést'a posibilu? strigá cu bucuria poetulu, si apoi adauga cu timiditate: — Asiu puté sè ve convinu? Tieranc'a normandesa lu-fixá de susu pana josu, lu-invèrti in drepta si in stang'a lu-esaminá cu atentiune, si respunse: — Nu esti tocmai nepotrivitu. Acést'a marturisire valorá càtu o consimtire. Casatori'a s'a facutu. Poetulu traesce fericitu la ferm'a din Normandia si compune mercu . . . untu próspetu.

Suvenirea mortiloru.

Georgiu Maniu, parocu si protopopu in Seini, unulu din putinii preotii cu bune simtieminte romanesi in comitatulu Satmarului, a repausatu la 8 sept. in etate de 57 ani.

Generalulu Barbu Vladaiianu, fostu ministru in Romaní'a, a incetatu din viétia la 26 augustu cal. v.

Anastasiu Grün, poetu austriacu, dupa numele familiaru conte Antoniu Auersperg, a repausatu in Gratiu in etate de 70 ani.

Maínou.

Adunarea din Lugosiu a Societati' pentru fondu de teatru romanu se va tine in curendu, dóra la 15 octomvre. In nrulu viitoriu vomu dá informatiuni sigure.

Nr. 9 alu „Siedietórei“ aparutu la 1 septemvre contine aceste: Tatalu nostru alu Romanului, de Unu preotu, — Stihuri vrednice de a le sci, de Nutiu Onu Ghili, — Credintiele desierte, de Pavelu Ursu, — Muierea risipitóre, de Simionu Rotaru, — Invetiaturile lui Mosiu-Martinu pentru economi, — Hore, de Ionu Bumbacu, — Hodoroscu si Troscu, — Heptu si Basiu, — Ce e nou in tíera si in lume? — Calindarululu lunei. — Exemplare complete mai avemu. Pretiulu 1 fl.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : IOSIFU VULCANU.